

J. E. Gunnerus

om

Et Søe = Træ, henhørende til
Gorgonias Linnæi, og som kan kal-
des *Gorgonia Flabelliformis*.

Til den betydelige Art af *Gorgoniæ*
Linnæi, som jeg har handlet om i
den anden Deel af vort Selskabs
Skrifter, under det Navn: *Gor-*
gonia Resedæformis, vil jeg nu føie en anden
Art, som i Henseende til Udenlandske, er
næsten ligesaa merkvoerdig og rar, som den
første, endskiont den henhører til de almin-
deligste Søe = Træer, som opdrages af Søren
Tch. Selsk. Skr. 3. D. A hos

hos os. Jeg har faaet adskillige af dette Slags fra Nordland, Ytterøen, Smølen og andre Steder, hvilke har næsten alle været flade og af adskillig Størrelse, fra een til tre Allen høie, og fra tre Qvarteer til to og en halv Allen brede, samt tæt besatte med Knopper, og, naar de har været friske, overdragne med en tynd, hvid og kalkartet Skorpe, da de ellers see brune eller sorte ud.

Jeg besidder i Særdeleshed tvende af disse Træer i meget god Stand, hvoraf jeg har faaet det ene fra Nærsøen i Nummedalen, og det andet fra Fro-Derne, som ere 12. Mile her fra Byen beliggende, hvilke begge Træer har alle deres Grene, og ere alle vegne forsynede med deres hvide Skorpe og Knopper, og giver det dem begge desuden en ikke ringe Anseelse, at en Hoben Medusæ Hoveder (a), eller, saasom vore Bønder kalde

(a) Asterias, *caput Medusæ* kaldes og et saadant Dyr af *Linneo* i S. N. p. 663. n. 11. og beskrives der sammesteds ved: Asterias radiata, radiis dichotomis. Conf. Mus. Reg. *Adolph. Frid.* t. I. p. 95. hvor man og finder en udforlig Beskrivelse derpaa. See og *Rumphii Amboin. Rariteit-Kammer Lib. I. cap. XXXV. p. 41. seqv. Tab. XVI. og Pontoppid. N. N. H. II. p. 292. Tab. paginae 288. under det Navn: Sjø-Soel og Sjø-Navle. Herr Strøm, i Sundm. Bestr. T. I, p. 179. n. 6. kalder det Stella arborescens.*

Kalde dem, Krake-Vngel (b), har taget deres Baaning deri, og sat sig fast imellem Grenene, hvoraf der ere saa mange i det mindste af dem, som jeg har faaet fra Nærøen, at man formedelst de samme og deres Arme, slet ikke er i Stand til at see en eneste Green af Træet selv: I det andet derimod, som jeg har faaet fra Fro-Derne, og som er henimod to Ellen høit og en og en halv Ellen breedt, har disse Medusæ Hoveder ikke sat sig saa tæt sammen, men sees ikkun hist og her imellem Grenene, langt fra at see til, som prægtige store Blomster, hvilket forskaffer Træet en desto større Pragt og Ansæelse, saa at alle de, som har seet det, holde det for det smukkeste Søe-Træ, som nogensinde, saavidt man veed, er draget op af Nordsøen, og jeg foretrækker det langt for alle de Indianske Søe-Træer, jeg har seet og kiender, og enhver, som har seet det hos mig at hænge i Selskab med nogle af de prægtigste Bestindiske, saa kaldede Søe-Vifter (Gorgoniae, Flabella Linn. S. N. p. 801. n. 3.) har foretrukket det for de samme.

A 2

Stam:

(b) Ursagen til denne Benævnelser er, at den gemene Mand bildt sig falskelig ind, at dette Dyr er en Vngel af det Monstro, eller maastke Figmento marino, som man kalder Krake eller Horv, og hvorom man kan læse Pontopp. N. N. h. II. p. 340. og Strøms Sundm. Beskr. I. 181.

Stammen af disse Søe-Vexter er undertiden, dog meget sielden, næsten saa tyk som et Haandleed, men deler sig dog strax i to og flere Hovedgrene, hvilke snart igien forvandles til en Hoben mindre, dog ikke altid paa een Maade, og kan man af den Tegning, som forekommer Tab. I. Fig. 1. lettelig skønne, hvorledes Enden af en Green seer ud i naturlig Størrelse. I Henseende til deres indvortes Beskaffenhed har de stor Lighed med de Svampe, som sidde paa Træer, og lade sig ogsaa skiere i tu, som disse, eller, som en Kork, hvorhos de ere meget bøielige, fornemmelig i Henseende til sine smale Grene. Holder man et Stykke, eller en Green deraf til Ilden, saa krummer den sig stærkt, og, naar den brændes, giver den en Stank fra sig, som brændt Horn, eller Been, eller og som en brændt Søe-Svamp; hvoraf tydelig sees, at denne Søe-Vext ikke nær saa meget ligner Horn, som *Gorgonia Resedæformis*. Der sees heller ikke de Ringe deri, som vise sig inden i den sidste; Ligesaa lidet, som man nogensteds inden i Vexten merker noget til den Steenartede og Coralliske Beskaffenhed, som den nederste Ende af Stammen paa *Gorgonia Resedæformis* har. Ellers fæster den sig paa Klipperne: Søen, ligesom denne og andre Søe-Vexter af samme Slag, nemlig, formedelst en rund, træ-

eller

eller foamparted tynd Lap, der breder sig et Stykke ud over Klippen og groer fast derved.

Knopperne, som sidde allevegne uden paa denne Soe: Vext, dele sig oven til i otte Dele, som alle ere spidse i Enden, og møde hinanden i Midten. Neden for denne Inddeling have de ligesom ganske smaa stive Haar, eller Børster; Deslige smaa Børster, endskiont endnu mindre end de forrige, kan og, ved Hielp af et Forøgelses Glas, sees allevegne paa Grenene, saasom Tab. I. Fig. 3. udviser, hvor jeg har ladet et Par Knopper tillige med et ganske lidet Stykke af vedhængende Green forestille saaledes, som de visede sig under Cuffs Microscopio. Jeg har meer end eensgang lagt smaa Stykker af Grenene, tillige med de derpaa siddende Knopper, i Viin: Eddike, da den hvide kalkartede Skorpe, hvormed de vare overdragne, efter nogen Tid gik bort, og jeg blev til min største Forundring et Skind vaer, førend jeg kom til det indvendige Træ, eller til Vexten selv, hvilket Skind var af brun eller sort Farve, og af selv samme Skikkelse, som det lille Stykke af Grenen og Knopperne, der vare lagde i Eddiken, naar jeg undtager, at de udvortes kalkartede Knoppe vare oven til deelte eller adskilte i otte virkelige Dele, da

derimod det ommeldte Skind, som fantes derunder, var ganske heelt, og visede ikkun otte Dese eller Kanter ved en Ophøielse i Skindet, (see Tab. I. Fig. 2. lit. a vel b). Naar en Green havde ligget noget Tid i Eddike, saa at Skorpen var gaaet af, og Skindet var bleven mygt, saa var man i Stand til at drage det heelt af Greenen, og tviler jeg ingenlunde paa, at jo det samme var mueligt i Henseende til den ganske Bort, saa at man var i Stand til ved det blotte Skind, at fremvise den hele Bortes udvortes Skikkelse, end ikke dens Knopper eller Borter undtagne, naar man ikkun erindrer den Forskiel, jeg nylig tilforn har anført, og den, som et glat Skinds Natur bringer med sig.

Jeg kan neppe sige, hvor mange adskillige Tanker jeg gjorde mig om dette Skind, da jeg først blev det vaer; Det første, jeg undersøgte, vare de smaa Borter eller Knopper derpaa, hvilke, saasom Tab. I. Fig. 3. udviser, ligne smaa Taarne. Jeg søgte meer end eengang Indvaanere derudi, men altid forgieves, uagtet, at jeg derhos betienede mig af det oven ommeldte Microscopio. Det faldt mig vel ofte derved ind, at Indvaanerne kunde have begivet sig bort, men det var temmelig vanskeligt at see, hvor de skulde have fundet nogen Udgang; thi i de smaa Taarne

kunde

Kunde jeg ikke engang ved Microscopium see nogen saadan Aabning, uden neden til ind ved Træet selv, hvor der med blotte Dine kunde sees en rund Port, hvor igiennem en *Polypus* kunde gaae ind og ud og spadsere det hele Træ omkring, dog uden at kunne komme uden for Huden eller Skindet: Hvorfor jeg formeente, at, dersom Saarne havde været beboede af *Polyper*, disse endelig efter Formodning maatte findes enten inden i samme Saarne, eller og imellem Træet og Skindet, men jeg fant ingenstæds noget Tegn dertil, end ikke inden i Træet selv og dets *Poris*. Et af Træerne var kun nogle Dage gammelt, hvorfor jeg ikke lettelig kunde overtale mig til at tro, at alle *Polyperne* allerede vare døde, og at der var ikke mere det ringeste af dem til syne. Jeg fik derfor endelig et nyt Indfald, at, dersom der i disse Træer skulde boe *Polyper*, og disse ikke havde fundet en hemmelig, og for mine Dine skjult Udgang, maaskee da de ommeldte Saarne selv vare døde og sammenkrumpe *Polyper*, og man kunde sandelig snart faae saadant Indfald; (Ehi 1.) baade Syn og Følelse syntes at lære, at de vare virkelig, saasom jeg tilforn har sagt, af Skind. 2.) Naar man betragtede et af dem i en Hast, saa syntes det oven i Toppen at være deelt, ligesom de udvortes kalkartede Knoppe, i 8. virkelige Dele, som mødte hin-

anden i Midten; og da det desuden 3.) havde en rund Abning neden til, saa kunde man lettelig bilde sig ind, at det var intet andet end en sammenkrympet, flad og rund Polypus, som havde en rund Abning i Midten, og var forsynet med 8. Fodder i Kanten, som han havde strakt i Beiret og lagt saaledes sammen, at de mødte hinanden i Midten, snart ligesom Bladene paa et tilslukt Blomster; hvilken Stilling han kunde have faaet, da han døde, eller og, for desto bedre at kunne beqvemme sig efter sit udvortes Falkartede Huus, hvis Bygning, saasom jeg har viist tilforn, i alle Maader svarede dertil; Men jeg lod ogsaa dette Indfald fare, i Betragtning af følgende Omstændigheder, 1.) Kom en saadan Polypus, ei ulig en Garnvinde, mig overmaade sølsom for, allerhelst i Henseende til dens runde og ganske igienemgaaende Abning i Midten. 2.) De 8. Dele, som skulde forestille Fodderne, befantes ved noiere Undersøgning ei at være virkelige og adskilte Dele, saasom det ganske lille Taarn var et tyndt og glat og i eet fortgaaende Bæsen (Continuum) med en Abning neden i, saa at, dersom det skulde været et Dyr, saa vilde dets sande Skikkelse ikke blevet liig en Garnvinde, men den vilde meget mere have lignet et virkeligt Taarn, eller en Hue. 3.) Da et saadant Taarn var ifkun at anseesom

som en sammenhængende og i eet fortgaaende Deel af det ganske Skind, som omgav det hele Træ, saa syntes det, naar man endelig her vilde søge et Dyr, at være rimeligere, at det hele skindagtige Bæsen, som beklædte det ganske Træ, blev antaget for et saadant Dyr, som da vilde blive ligesaa grenesult, høit og breedt som Træet selv, og at alle de smaa Taarne eller Udvepser vare intet andet, end uendelig mangfoldige besynderlige Dele af dette Dyr, hvorved det, maaskee igiennem de udvortes kalkartede Knoppe og deres 8. Blades Mellemrum, bekom sin Føde og Underholdning. Men man forestiller sig paa denne Maade et Dyr, som uden al Tvil vil forekomme de allerfleste endnu meget sælsommere, end det forrige, og maa jeg tilstaae, at jeg ikke finder det i noget af de af mig anførte Indfald, som kunde give mig nogen Bished om dette Slags Søe-Træers Indvaanere. Jeg gjør mig heller intet Haab om at komme til denne Bished, førend man er saa lykkelig at faae fat paa saadant et Træ i det samme, at det drages op af Søen.

Jeg har vel ikke forglemt at eftersee andre Lærdes Skrifter, hvori jeg har formeent, at man handlede om denne samme Søe-Vext, men jeg har heller ikke hos nogen af disse fundet noget tilstrækkeligt Lys i denne Sag. Til

disse Værde henhører den store og berømmelige Ridder Linnæus, hvilken i System. Nat. p. 802. n. 8. og Fn. Sv. p. 538. n. 2223. har en Søe-Vært, han kalder: *Gorgonia Placomus*, og som synes fast at være den samme, jeg handler om; thi, at denne ikke vel kan henføres til noget andet for nærværende Tid bekiendt Genus, end til *Gorgonias*, lærer min foregaaende Afhandling. Den fortjener og, formedelst sin flade Skikkelse, det Navn: *Placomus*; thi dette kommer af $\pi\lambda\alpha\acute{\alpha}\xi$ $\pi\lambda\alpha\iota\kappa\acute{o}\varsigma$, som betyder et fladt Legeme, saasom en flad Tavle o. s. v. og $\acute{o}\mu\acute{o}\varsigma$ liig. Han beskriver sin fortelig ved *Gorgonia paniculata*, ramis vagis tomentosis, calycibus octodentatis, hvilke Kiendetegn tilhobe synes at kunne forklares saaledes, at de passe sig herpaa. Det samme kan og siges om Breyns Beskrivelse, som Linnæus paa bemeldte Sted fører an, nemlig: *Lithophyton fuscum subhirfutum*, ei at melde om, at Linnæus tillige giver tilkiende, at denne Søe-Vært findes i det Norske Hav. Men da mig er vel bekient, at nogle af deslige Værter ligne hinanden meget, saa at man har endog undertiden, naar man holder Værterne selv imod hinanden, Møie med at sige, om de henhøre til een og samme Art eller ikke, allerhelst, naar de Exemplarer, man deraf har, ikke ere fuldstændige; og da mig desuden mangler Hr. Breyns Tegning paa

Gorgonia

Gorgonia Placomus, saa vover jeg det ikke fuldkommen, at give min accurat dette samme Navn, men kalder den imidlertid formedelst dens fladagtige Bessaffenhed eller den Lighed, den har med en Biste, Gorgonia Flabelliformis. Dog, begges Forskiel uagret, skulde man tro, at deres Polyper, som de monne have, ikke kan være meget forskielige; Men det er ikke saa vel, at man, saa vidt jeg veed, har nogen ordentlig Kundskab om den Art deraf især, som beboer Gorgonia Placomus, saa at man kunde slutte herfra til den anden.

Hr. Pro-Cantler Pontoppidan har dette Søe-Træ, som jeg her handler om, i N. N. H. II. 6. Cap. §. 3. n. 3. Tab. II. Fig. 3. hvor den berømmelige Forfatter vel iblant andet melder, at han i en af Grenenes Kloster fant en liden hvid Knoppe af kalkagtig Materie, og deri et levende Insekt, som en Vand-Luus, hvilken ved Nabningen strax begynte at løbe. Men dette forslaaer ikke til at gjøre sig noget ret Begreb om denne Søe-Vertes Polyper, og at bringe Sagen til nogen Bished. Bores lærde Herr Strøm handler og om denne Søe-Vert i i hans smukke Sundmoers Beskrivelse første Deel, p. 145. n. II. 2. men her findes intet om den ommelte Sag.

Det

Det er bekient, at den berømte Engellænder Ellis har gjort sig overmaade fortient af den Deel af Natur-Historien, som handler om Coraller og andre Søe-Vexter, hvorfor jeg formodede at finde det hos ham, som jeg søgte forgieves hos andre. Til hvilken Ende jeg og noie betragtede alle de Arter af Gorgoniis eller Keratophytis, som han har, for at finde vores Søe-Vext, og at erfare hans Tanker derom. Jeg har og virkelig fundet en Art hos ham, som ligner overmaade vores, hvilken han i sin Essai sur l'histoire naturelle des corallines & d'autres productions marines du meme genre, p. 82. n. 1. med Rajo kalder: Keratophyton *Flabelliforme*, cortice verrucoso obductum, og efter den Franske Oversættelse: Eventail de mer a Verruës. Betragter man derhos hans Kobberstykke, som forekommer Tab. XXVII. n. 1. lit. a, og forestiller en Green af Træet, saavel som de andre hid henhørende Tegninger lit. A. A. 1., som afbilde en Knop paa en dobbelt Maade, saa skulde man snart tro, at, om det just ikke var selvsamme Vext i alle Maader, det dog ikke var andet, end en Varietet deraf. Dog maa jeg tilstaae, at, naar man noie ligner hans Tegninger med vores Søe-Vext, man hist og her vil finde en temmelig Forskiel, og der vil blive nogen Tvil tilbage, om det

Det er den samme, han handler om, eller en anden nær beslægtet Art. Men hvorom alting er, saa skulde man tænke, at dette Træes Indvaanere, formedelst den overmaade store Lighed, Træet og dets Knopper har med vores, vilde meget, om ikke ganske komme overeens med de Polyper, som vores monne have. Ellis afbilder og virkelig Tab. XXVII. lit. A. 2. een af sit Træes Polypis; men jeg seer ikke, at den Rundskab vi herved faae, kan meget nytte os, i Henseende til vores Diemerke; thi Herr Ellis bemerker, at, saa snart den kalkartede Skorpe paa een af Knoppene var opløst i Eddike, saae man strax der inden for en flad og rund, men sammenkrummet Polypus med otte Fodder og et rundt, og ganske igiennemgaaende Hul i Midten. Men under disse Omstændigheder saae jeg, som jeg tilforn har berettet, intet andet, end et Skind, af Skikkelse som et lidet Taarn (Fig. 2. a item b), hvor jeg intet virkelig fant, som kunde forestille otte Fodder. Mon dette skindagtige Taarn har været saa bedærvet paa det Exemplar Herr Ellis har havt, at han deraf har gjort sin Polypus, der i alle Maader synes at ligne den Garnvinde, jeg tilforn har meldet om? Gaaer man mine foregaaende, saasom jeg har kaldet dem, Indfald igiennem, vil man

man begribe, hvorledes jeg kommer til at
giøre saadant Spørsmaal. Det kommer
mig og betænkeligt for, at den store og for-
sigtige Linnæus gaaer, saa vidt jeg veed,
Herr Ellis hans *Keratophyton Flabelliforme*
med Stiltienhed forbi.

Trondh. Selsk. Skrifter Vol. III. Tab. I.
Gorgonia flabelliformis.

